

Vereniging van
Nederlandse Gemeenten

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Vaste commissie voor OCW
Postbus 20018
2500 EA 'S-GRAVENHAGE

doorkiesnummer (070) 373 8835	uw kenmerk	bijlage(n)
betreft Ontwerpwet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen	ons kenmerk BAOZW/U201400121	datum 06 februari 2014

Geachte leden van de commissie,

De minister van OCW heeft onlangs de ontwerpwet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen aan u aangeboden. Wij zijn in het algemeen positief gestemd over deze ontwerpwet, waaraan een lange periode van voorbereiding en intensief overleg vooraf is gegaan. De taakverdeling tussen het Rijk (digitale bibliotheek, stelseltaken), provincies (PSO's) en gemeenten (lokale bibliotheek) is een logische en vraagt een goed samenspel tussen de bestuurslagen. Wij hebben daarin alle vertrouwen. Wij doen u hierbij graag onze opmerkingen, kanttekeningen en vragen toekomen.

Digitale bibliotheek wervend

De digitale bibliotheek neemt in deze ontwerpwet een belangrijke plaats in. De bibliotheek speelt een wezenlijke rol op het gebied van leesbevordering en informatievoorziening. Door de komst van het internet en de trend van ontleding verkeert dit instituut echter in een crisis. Het aantal volwassen leden loopt terug en het aantal uitleningen daalt al jaren gestaag. Deze ontwerpwet vormt voor de negatieve trend een belangrijke tegenwicht. De totstandkoming van een landelijke digitale bibliotheek, die door iedere Nederlandse ingezetene plaats- en tijd onafhankelijk geraadpleegd kan worden, verruimt en moderniseert het aanbod van de bibliotheek. Door de samenvoeging van versnipperde budgetten zal e-content voordeliger kunnen worden ingekocht. Bovenal heeft de digitale bibliotheek de potentie om mensen die geen belangstelling hebben voor de bibliotheekdiensten maar wel voor e-lezen te binden. Die groep moet niet gedwongen worden om van een lokale bibliotheek lid te worden: dat zou een vorm van gedwongen winkelnering zijn die wij niet passend vinden. Het is daarom goed dat het ook mogelijk wordt rechtstreeks van de digitale bibliotheek lid te worden. De verbinding tussen de digitale bibliotheek en de lokale bibliotheken is in het wetsvoorstel geborgd door de vereiste om aan te sluiten op de digitale infrastructuur en de lokale invloed op de collectievorming en het tarief van de digitale bibliotheek. De ledenadministraties zullen worden afgestemd. Vraag hierbij is hoe precies bepaald gaat worden of een lid een Nederlandse ingezetene is?

Toegang tot de bibliotheek geborgd

Vrijwel alle gemeenten ondersteunen een lokale bibliotheek. Dat doen ze zonder wettelijke verplichting daartoe: de huidige Wet op het specifiek cultuurbeleid kent zo'n plicht niet. Daaruit blijkt het belang dat gemeenten in de bibliotheek stellen. In 2012 was de gemeentelijke subsidie ruim €452 miljoen, een bedrag dat sinds 2001 met €130 miljoen is toegenomen (een nominale stijging van ruim 40%).¹ Onder druk van de economische crisis en bezuinigingen van het Rijk zijn veel gemeenten gedwongen om te korten op de bibliotheek, die meestal de grootste post vormt op de cultuurbegroting. In de ontwerpwet worden gemeenten die van plan zijn hun bibliotheek te sluiten, verplicht met de buurgemeenten overleg te voeren en zonodig afspraken te maken over de toegang van de inwoners tot de bibliotheekvoorziening. In de Bestuurlijke afspraken openbare bibliotheekwerk 2013-2014 hadden wij reeds deze afspraak gemaakt met de minister van OCW en het IPO.² Wij constateren dat tot op heden slechts een zeer beperkt aantal gemeenten ervoor heeft gekozen de subsidie aan de bibliotheek geheel te beëindigen. De financiële druk heeft wel geleid tot innovatie. Daar waar vestigingen zijn gesloten, zijn servicepunten, samenwerking met andere culturele instellingen en met scholen en verzorgingshuizen teruggekomen.

Wij vinden dat de bibliotheken, net zoals andere culturele instellingen, meer inkomstenbronnen naast de overheid moeten aanboren. De bibliotheek is nu voor ongeveer 85% van lokale subsidie afhankelijk. Het is een goede ontwikkeling dat de VOB en het SIOB actief zijn geworden met de stimulering van cultureel ondernemerschap onder bibliotheken. Wij maken met Cultuur-Ondernemen en in overleg met de Federatie Cultuur een handreiking voor gemeenten en het veld.

Accent op jeugd en educatie

De lokale bibliotheek zal, naarmate de uitleen van papieren boeken in belang afneemt, een nieuwe rol moeten zoeken. Die ligt in het tegengaan van laaggeletterdheid, in leesbevordering en mediawijsheid. Dit met name bij de jeugd en in samenwerking met scholen. In de Bestuurlijke afspraken openbare bibliotheekwerk 2013-2014 zijn afspraken gemaakt tussen de overheden over het gezamenlijk bevorderen van deze activiteiten. Een zeer groot aantal gemeenten ondersteunt het project Boekstart (gericht op de jongste kinderen) en een groot aantal neemt deel aan de aanpak van de Bibliotheek*opschool*. Dergelijke projecten dragen meetbaar bij aan lees- en onderwijsprestaties en hebben tevens ertoe bijgedragen dat een toenemend aantal jeugdigen lid is geworden van de bibliotheek. Wij vinden het van belang dat het Rijk mede vanuit de stelseltaken blijft investeren in aanpakken als Kunst van Lezen en het Actieplan laaggeletterdheid.

De ontwerpwet stelt terecht de ondersteuning van het onderwijs als verplichte activiteit van de lokale bibliotheek (art. 8f). Wel is onze vraag, hoe de minister vanuit het onderwijsbeleid dit streven gaat ondersteunen? Kunnen bijvoorbeeld met de onderwijskoepels afspraken worden gemaakt over de versterking van de samenwerking met bibliotheken? Verder is een vraag, of de digitale schoolbibliotheeksystemen gerekend worden tot de digitale infrastructuur? Het SIOB heeft eenmalig de aanschaf door bibliotheken van digitale schoolbibliotheeksystemen voor het primaire onderwijs gestimuleerd. Dat waarderen wij, maar gelet op het verplichtende karakter van de activiteit is structurele ondersteuning op zijn plaats. Daarnaast is er ook behoefte aan digitale schoolbibliotheeksystemen voor het voortgezet onderwijs.

---

¹ CBS, 2013. DSP, Financiële basismeting bibliotheeksector, 2012.

² Voor de Bestuurlijke afspraken zie <http://www.vng.nl/onderwerpenindex/cultuur-en-sport/bibliotheekwerk/nieuws/afpraak-overheden-de-bieb-toegankelijk-voor-iedereen>

Stelsel niet overreguleren, focus op kerntaken

De ontwerpwet verbindt de bibliotheekvoorzieningen in een stelsel en stelt bepaalde voorwaarden om mee te doen in dat stelsel. Daarbij moet gewaakt worden voor overregulering. In een periode van transitie hebben gemeenten beleidsruimte nodig om de bibliotheek een lokale invulling te geven. Als de bibliotheek aan teveel eisen moet voldoen om mee te doen in het stelsel, bestaat bovendien het gevaar dat die voor sommige gemeenten te duur wordt. Er zal dan vaker gekozen worden voor een bibliotheekvoorziening die buiten het stelsel opereert (bijvoorbeeld een commerciële dienst) of voor sluiting; dat kan niet de bedoeling zijn van deze wet.

De functies 'leren, lezen en informeren' vormen de kerntaken van de bibliotheken. 'Ontmoeting en debat' en 'kunst en cultuur' zijn steunend daaraan en niet essentieel. Dat was de conclusie van het debat dat aan de ontwerpwet vooraf ging en ook in de beleidsbrief van de toenmalige staatssecretaris van OCW aan de Tweede Kamer d.d. 7 december 2011 is beschreven. Het bevreemdt ons dat daarop wordt teruggekomen. Het argument van de Raad voor Cultuur dat met deze uitbreiding een handvat wordt gegeven voor de herpositionering van de lokale bibliotheek is gekunsteld. De samenwerking ontstaat al: daarvoor is het niet nodig deze functies wettelijk vast te leggen. Anderzijds kan deze toevoeging wel een kostenopdrijvende werking hebben. Met name 'kunst en cultuur' is een functie die gemeenten in grotere steden elders, bij andere culturele instellingen, hebben belegd. Datzelfde geldt voor 'debat'. In een aantal kleinere gemeenten c.q. bibliotheekorganisaties wordt er nu nauwelijks (actieve) invulling aan deze functies gegeven, ook niet in de hoofdvestiging. Wat betekent 'ontmoeting' precies volgens de minister? De ontwerpwet is niet specifiek hierover. Dat er een lees- en koffieruimte is of moet er meer gebeuren? In veel gemeenten is deze functie bij het welzijnswerk belegd. Wij willen weten wat dit financieel gaat betekenen voor gemeenten; zonodig moeten zij daarvoor gecompenseerd worden.

Afsluiting

Het bibliotheekstelsel is vanouds een decentrale, die door gemeenten met eigen middelen in ruime mate wordt gefinancierd. Dat er voor de digitale bibliotheek een landelijke voorziening komt ondersteunen wij zeer. Overmatige centrale regulering en uniformering van (het netwerk van) de lokale bibliotheken wijzen wij echter af. Gemeenten zoeken, in een periode waarin budgetten onder druk staan, naar nieuwe, toekomstgerichte configuraties voor het instituut van de bibliotheek. Wij vragen van u voldoende beleidsruimte om die uitdaging succesvol aan te gaan.

Hoogachtend,
Vereniging van Nederlandse Gemeenten

J. Kriens
Voorzitter directieraad